

Дегтяр Вікторія Андріївна,
*курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: Санаков Дмитро Борисович
*завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки,
кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції*

ГЕНОЦИД ЯК МІЖНАРОДНИЙ ЗЛОЧИН

У сучасному світі нерідко виникають суперечки щодо питання, якому народу належить та чи інша територія. Протистояння, сутички, етнічні конфлікти можуть виражатися в різних формах - дискримінацією, ксенофобією, збройними зіткненнями. Рівність всіх людей, збереження їх гідності і прав, а також неприпустимість дискримінації в залежності від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, соціального походження, майнового або іншого стану є провідними принципами існування людей на планеті. Слушним буде звернення до історичної парадигми виникнення поняття «геноциду» крізь призму масових знищень через національні, етнічні, расові або релігійні переконання.

Зокрема, його закріплення та надання йому правової оцінки, стало наслідком прийняття Конвенції ООН «Про попередження злочину геноциду та покарання за нього» від 9 грудня 1948 р. (далі – Конвенція 1948 р.), де було розтлумачено основні положення геноциду як міжнародному злочину та визначено принципи і підстави кримінальної відповідальності за його вчинення.

У науковому русі це знайшло своє відображення у працях: П. Гаєта, А. Кассезе, І.Г. Барсегова, І.П. Блищенко, В.М. Вартадяна, І.І. Строкова, Н.А. Зелінської, О.М. Костенка та ін. [2, с. 55]. Питання протидії та попередження таких проявів дискримінації стоїть дуже гостро, та знаходить своє відображення як і на міжнародній правовій арені, так і на вітчизняній. Так, створення Югославського (1991 р.) та РРуандійського (1992 р.) трибуналів, а в липні 2002 р. почав свою діяльність Міжнародний кримінальний суд, який уповноважений здійснювати юрисдикцію стосовно осіб, які вчинили геноцид. Це дозволяє стверджувати, що сьогодні протидія геноциду є актуальною проблемою сучасності.

З положень вищезгаданої Конвенції випливає, що вона прямо не регламентує необхідність встановлення широкомасштабності або систематизації в злочинах геноциду, як слушно зауважує П. Гаєта: «Для багатьох, геноцид - це масове вбивство. вбивство може бути масовим, але за змістом статті 2 Конвенції, не обов'язково є таким ... Хоча в пунктах (А), (В), (D) і (Е) статті 2 використано множину «члени групи» як безпосередні жертви злочину геноциду, як правило, достатньою але спрямованості індивідуального акту хоча б проти одного члена такої групи» [7, с. 88, 94].

Дану позицію підтримує і А. Кассезе, вказуючи, що відповідно до визначення, що міститься в статті 2, фактичне повне або часткове знищення захищається групи

не є обов'язковим. У зв'язку з чим, хоча б теоретично, ізолюваного акту може бути достатньо для кваліфікації діяння як злочину геноциду [3, с. 335].

Щодо вітчизняного урегулювання Україною ратифіковано основні міжнародні договори:

-Конвенція “Про попередження злочину геноциду та покарання за нього” від 9 грудня 1948 р.;

-Конвенція “Про незастосування строків давності до військових злочинів і злочинів проти людства” від 26 листопада 1968 р., а також закріпленні відповідні положення у розділі XX “Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку” в кінці Особливої частини КК України.

Щодо кваліфікації геноциду як міжнародного злочину, слушною є думка, що у загальноприйнятому міжнародному праві – міжнародний злочин це протиправне діяння держави, яке порушує міжнародні зобов'язання, принципи й норми міжнародного права, що мають вагоме значення для забезпечення миру, захисту прав людини, та інтересів міжнародної спільноти загалом. До таких відносять злочини проти миру та людства, військові злочини та геноцид.

Існує досить поширена і прямо протилежна думка. Ряд авторів вважають, що спільними ознаками порушень прав людини, які потенційно можуть бути віднесені до міжнародних злочинів є, зокрема, грубий і масовий характер таких порушень (маючи на увазі, що систематичні порушення входять в поняття масових). Інтерес, в цьому сенсі, представляють також положення Декрета-закону № 1 від 15 липня 1979 року прийнятого з метою переслідування за злочини, вчинені в період Демократичної Кампучії. Даний акт визначає злочин геноциду як «... заплановані масові вбивства невинних жителів, вигнання населення з міст і сіл і його концентрація в «комунах» ... »[2, с. 25]

Іншими словами, норма, яка визначає злочин геноциду, є механізм *Ultima ratio* - дана норма спрацьовує лише в ситуаціях, коли загроза існуванню захищається групи або її частини стає реальною і конкретною, а не прихованою і потенційною [5, с. 124].

На прикладі злочину геноциду можна зробити висновок, що не кожному міжнародному злочину притаманний контекстуальний елемент у вигляді широко-масштабності або систематичності діяння, тому для правозастосовної діяльності залишається ланка невирішених питань, щодо правильної кваліфікації геноциду та відмежування його від суміжних злочинів, і потребує подальшого поглибленого аналізу з боку науковців та правознавців.

Список використаних джерел:

1. Строкова І. І. Геноцид: поняття та проблеми кваліфікації. Національні інтереси і проблеми забезпечення національної безпеки України : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Кіровоград, 19 берез. 2008 р.). Кіровоград, 2008. С. 55–57.

2. Шубин В. В. Кампучія: суд народа: Юрид. лит., Москва, 1980.176 с.

3. Cassese A. The Rome Statute of The International Criminal Court: A Commentary. Oxford : Oxford University Press, 2002. 349 p. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/aa0e2b/pdf/> (Дата звернення: 30.09.2020)

4. Gaeta Paola. The UN Genocide Convention: A Commentary Series. Oxford Commentaries on International Law, 2009. URL:

<https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law/9780199570218.001.0001/law-9780199570218> (Дата звернення: 30.09.2020)

5. ICC., Decision, Prosecutor v. Al Bashir, Pre-Trial Chamber, 04 March 2009. URL: https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2009_01517.PDF (Дата звернення: 30.09.2020)